

אדר התשע"ג

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

הכפורת והארון

(לפרשת תרומה (על פי שיעור של הרב עזרא ביק)

י וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמֵתִים וְחָצִי אֲרָפּוֹ וְאִמָּה וְחָצִי רְחֵבּוֹ וְאִמָּה וְחָצִי קִמְתּוֹ. יא וְצִפִּית אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמְחוּץ תִּצְפְּנוּ וְעָשִׂיתָ עָלָיו זָר זָהָב סָבִיב. יב וַיִּצְקֶתָ לוֹ אֲרָבַע טַבַּעֲתֵי זָהָב וְנִתְּתָה עַל אֲרָבַע פְּעֻמָּתָיו וְשָׁתִי טַבַּעֲתֵי עַל-צִלְעוֹ הָאֶחָת וְשָׁתִי טַבַּעֲתֵי עַל-צִלְעוֹ הַשֵּׁנִית. יג וְעָשִׂיתָ בְּדֵי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב. יד וְהִבַּאתָ אֶת-הַבְּדִים בְּטַבַּעֲתֵי עַל צִלְעֵת הָאֲרוֹן לְשֵׂאת אֶת-הָאֲרוֹן בָּהֶם. טו בְּטַבַּעֲתֵי הָאֲרוֹן יִהְיוּ הַבְּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ. טז וְנִתְּתָ אֶל-

הָאֲרוֹן אֶת הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֲתָן אֲלֶיךָ.

יז וְעָשִׂיתָ כַּפֹּרֶת זָהָב טָהוֹר אֲמֵתִים וְחָצִי אֲרָפָה וְאִמָּה וְחָצִי רְחֵבָה. יח וְעָשִׂיתָ שְׁנַיִם כְּרָבִים זָהָב מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם מִשְׁנֵי קְצוֹת הַכַּפֹּרֶת. יט וְעָשִׂה כְּרֹב אֶחָד מְקַצֶּה מִזָּה וְכְרֹב-אֶחָד מְקַצֶּה מִזָּה מִן-הַכַּפֹּרֶת תַעֲשׂוּ אֶת-הַכְּרָבִים עַל-שְׁנֵי קְצוֹתָיו. כ וְהָיוּ הַכְּרָבִים פְּרָשֵׁי כִנְפֵים לְמַעַלָּה סִכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם עַל-הַכַּפֹּרֶת וּפְנִיָהֶם אִישׁ אֶל-אֶחָיו אֶל-הַכַּפֹּרֶת יִהְיוּ פְּנֵי הַכְּרָבִים. כא וְנִתְּתָ אֶת-הַכַּפֹּרֶת עַל-הָאֲרוֹן מִלְמַעְלָה וְאֶל-הָאֲרוֹן תִּתֵּן אֶת-הָעֵדוּת אֲשֶׁר אֲתָן אֲלֶיךָ. כב וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שֵׁם וְדִבַּרְתִּי אֲתָךְ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרָבִים אֲשֶׁר עַל-הָאֲרוֹן הָעֵדוּת אֶת כָּל-אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתְךָ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

אם נשים לב נראה שמיד לאחר הציווי על בניית הארון בפסוקים י-ט"ו אומרת התורה בפסוק ט"ז "ונתת אל-הארון את העדת אשר אתן אליך". פסוק זה חריג בנוף הכללי של פרשת תרומה. הפרשה כולה מביאה ציוויים לבניית כלים, ואילו פסוק זה כלל לא מתאר תהליך של בניית כלי, אלא מסביר את ייעודו של הארון. בכל אופן, פסוק זה ודאי קובע את סיוע התיאור של בניית הארון, התורה לא היתה עומדת על אופן השימוש בארון, לולא היתה מסיימת קודם לכן את תיאור בנייתו. לכן כשממשיכה התורה ומצווה על בניית הכפורת, ברור שמדובר כאן בכלי חדש, עצמאי. כלומר ניתן לאמר

בשיעורים בשנים שעברו עסקנו במרכזיותו של הארון במשכן. השנה ברצוננו לעסוק בנושא הכפורת בעקבות שיעורו של הרב עזרא ביק.

באופן כללי, משמעותם של כלי המשכן די לוטה בערפל. הפרשנים הראשונים: הרמב"ם, הרמב"ן, רבנו בחיי ואברבנאל הציעו, בהתבסס על מגוון שיטות פילוסופיות או מסטיות, שהמשכן וכליו מהווים סמלים המייצגים מהויות מסוימות. כל אחד מהפרשנים התבסס על ההנחות הפילוסופיות בהן הוא אחז, ומתוכן ניגש לביאור משמעות כלי המשכן, אך הפירושים כולם מותרים אותנו במבוכה מסוימת - כיצד להמשיך את הקו הפרשני שעצבו הראשונים בביאור משמעות הכלים.

מעבר לקושי הקיים בפרשנות של הכלים כולם, בולטת הכפורת, מושבם של הכרובים, בחוסר הבהירות הקיימת סביבה. ההגות היהודית עליה אנו מתחנכים, שראשיתה בפרשיות התורה והמשכה ביסודות הפילוסופיה היהודית, מעמידה אותנו תמהים ומשתהים מול העובדה שדווקא במשכן, במקום הקדוש ביותר, מעל לארון העדות, ניצבת דמותם של שני "כרובים". כפי שכתב הרב עזרא ביק לא בהכרח שהשיעור יצליח לפזר את הערפל שסביב משמעות הכפורת, אך ננסה ללכת בשיעור זה בעקבות הרב עזרא ביק שעסק בפשטי הפסוקים עצמם, ומתוכם ננסה למצא קצה חוט לביאור משמעותה של הכפורת.

תחילה ננסה להבין בדיוק מהי בכלל הכפורת. הכפורת היא בעצם, המכסה של הארון. לכן ניתן לטען שהכפורת איננה כלי עצמאי, אלא היא בעצם מרכיב של הארון. אלא, שמהפסוקים עולה באופן חד משמעי שלכפורת יש משמעות כשלעצמה.

הציווי על בניית הארון והכפורת, הוא הראשון ברשימת הציוויים שבפרשתנו, מופיע בשמות כ"ה, י-כב:

יקרא גם בהיות הכפרת עליו. ועוד כי יש לשאול ג"כ, למה החזיר (בפסוק הבא) אשר על ארון העדות, כי בידוע שהכרובים הם על ארון העדות, ומה צורך לפרש

עוד כיון שאמר מעל הכפרת מבין שני הכרובים אבל פירושו, כי בעבור שיצוה בכרובים להיותם פורשי כנפים למעלה (בפסוק הקודם), ולא אמר למה יעשם כלל, ומה שימשו במשכן, ולמה יהיו בענין הזה, לכך אמר עתה ונתת הכפרת עם כרוביו, שהכל דבר אחד על הארון מלמעלה, כי אל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך, כדי שיהיה לי כסא כבוד, כי אני אועד לך שם ואשכין שכניתי עליהם, ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים, בעבור שהוא על ארון העדות

לסיכום, האופן בו מסדרת התורה את הצווים על הארון ועל הכפורת יוצר אומנם הפרדה בין שני הכלים הללו, אך מאידך הוא גם קובע יחס של קשר מסוים ביניהם. (בנוסף, ראוי לציין שהציווי על בניית הארון והכפורת, לא מופרדים בסימון של פרשה סתומה או פתוחה, כשם שאנו מוצאים בין שאר הכלים שבפרשתנו).

נקודה חשובה נוספת היא שמיד לאחר הציווי על בניית הכפורת והצבתה מעל הארון, מלמדת התורה שמטרתה של הכפורת איננה רק כיסוי לארון: "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים אשר על-ארון העדות את כל-אשר אצוה אותך אל-בני ישראל".

הייעוד של הכפורת מבהיר אולי את מעמדה: הארון מכיל את העדות (לוחות הברית), ולכן הוא נקרא ארון העדות. הכפורת עם שני הכרובים, משמשת כמקום ממנו בוקע קולו של הקב"ה בדברו עם משה. זוהי מטרה ייחודית, ולכן היא מצדיקה את ההצגה של הכפורת ככלי עצמאי.

אבל גם מהאופן בו מציגה התורה את משמעותה של הכפורת, ברור שהיא קשורה באופן מהותי לארון: "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים אשר על-ארון העדות". בחירתה של הכפורת כמקום בו נועד ה' עם משה מיוחסת לכרובים, אך גם לכך שהכפורת ניצבת מעל הארון. אפשר להבין שזוהי המטרה של כפילת הפסוק, ללמד שמיקומה של הכפורת מעל הארון מהווה סיבה לבחירתה לתפקיד הרם. על אף שיש בפנינו שני תפקידים שונים: הארון נושא את הלוחות, והכפורת משמשת למפגש עם הקב"ה, התפקיד השני תלוי בראשון.

שני הייעודים הללו, החזקת לוחות העדות ומקום המפגש עם הקב"ה ("ונועדתי") מקבלים ביטוי גם בשמות המשכן השונים. המשכן ידוע כ'אהל מועד', אך לפעמים הוא מופיע גם כ'אהל העדות' (בייחוד בספר במדבר, לדוגמא א' נ-ג, י"ז יט-כה, וכן פעם אחת בספר שמות,

שמטרתה של הסיימת המיוחדת של בניית הארון, היא להבהיר שהכפורת היא כלי עצמאי, נבדל מהארון.

מסקנה זו נתמכת גם מהאזכור הנוסף של הארון והכפורת, בהמשך הפרשה. כשמצווה התורה על הפרוכת (הווילון החוצץ בין הקדש ובין קדש הקדשים) היא אומרת (שמות כ"ו, לג-לד):

"ונתתה את-הפרוכת תחת הקרסים והבאת שמה מבית לפרוכת את ארון העדות והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים. ונתת את-הכפרת על ארון העדות בקדש הקדשים".

הכלל בבניית המשכן, הוא שקודם כל נבנה כל כלי כשלעצמו, ורק אח"כ הוא מוצב במקומו. כאן אנו רואים שרק לאחר שמובא הארון אל מקומו בקדש הקדשים, מניחים עליו את הכפורת. דרישה זו מבהירה לנו שהצבתה של הכפורת על הארון מלמעלה, איננה חלק מבניית הארון אלא חלק מבניית המשכן בכללותו. בהמשך הפסוקים מתארת התורה כלים נוספים המוצבים ביחס לפרוכת: הארון, הכפורת, השולחן והמנורה. ברור אם כן שגם הכפורת עומדת ככלי כשלעצמה.

על אף הטענה שהעלנו לעיל, מובן שקשה להבין את הכפורת ככלי עצמאי לחלוטין, שהרי בסופו של דבר, כל הצורך בכפורת נובע מקיומו של הארון - היא המכסה אותו. בעיון נוסף, נראה שאף הראיה שהבאנו לנבדלותה של הכפורת, יכולה גם לשמש כראיה הפוכה. הכפורת מתוארת בפסוקים יז-כ, ובסיום תיאורה אומרת התורה: "ונתת את-הכפרת על-הארן מלמעלה ואל-הארן תתן את-העדות אשר אתן אליך". מבנה זה זהה למבנה שראינו קדם לכן לגבי הארון, שלאחר הצווי על אופן בנייתו המדויק מופיעה תכליתו, להניח בתוכו את לוחות העדות. כלומר גם לאחר בניית הכפורת חוזרת התורה ומזכירה את תכליתו של הארון. רש"י על פסוק כ"א מעיר:

אל הארן תתן את העדות -לא ידעתי למה נכפל שהרי כבר נאמר ונתת אל הארון את העדות, ויש לומר שבא ללמד שבעודו ארון לבדו בלא כפרת יתן תחלה העדות לתוכו ואח"כ יתן את הכפרת עליו וכן מצינו כשהקים את המשכן נאמר (שמות מ) ויתן את העדות אל הארון ואח"כ ויתן את הכפורת על הארון מלמעלה

אלא, שעצם פירושו של רש"י קשה. נראה לכאורה שחזרת הפסוק גם לאחר בניית הכפורת מלמדת שיש להניח את הלוחות בארון דווקא לאחר חיבור הכפורת, לכן חוזרת התורה ומצווה על נתינתם לאחר בניית הכפורת כפי שמקשה הרמב"ם:

ואם היה זה צוואה, משמעו יותר שאחר שיתן הכפרת על הארון, כאשר אמר, יתן בארון את העדות, כי ארון

הקישור האחדותי אל הכפורת – "מן הכפורת תעשו את-הכרובים על-שני קצותיו". פסוק כי מציג את המתח שבמבנה הכרובים עצמם: מחד, על סף תנועה – "והיו הכרובים פרשי כנפים למעלה" ומאידך, הם מקושרים זה אל זה ואל הכפורת – "ופניהם איש אל אחיו אל הכפורת יהיו פני הכרובים".

עד כה, התברר לנו שמטרתה של הכפורת איננה רק ככיסוי לארון, והכרובים אינם רק תוספת לכפורת, אך מה באמת תפקידם של הכרובים, מהו הייעוד שלהם? אומנם, ראינו קדם לכן שהתורה מגדירה את מטרת הכרובים כמקום בו נועד הקב"ה עם משה, אך מהי משמעותו של מקום זה?

פרשנים רבים עמדו על כך שהיסוד של כרובים בעלי כנפיים דרכם מופיע הקב"ה, עולה בהרחבה בספר יחזקאל, במראה הנבואי של החיות. יחזקאל מתאר (בפרק א') ארבעה יצורים לכל אחד מהם בעל ארבע כנפיים וגלגלים, מעל לראשיהם עומד הרקיע, ומעל לרקיע ניצב כסא המלוכה של הקב"ה, "ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה". יחזקאל מסיים מחזה זה בקביעה ש"הוא מראה דמות כבוד ה'" (כח). בפרק י' הוא קורא ליצורים אלו כרובים (פס' טו). הרמב"ן (שמות כה, כא), מסביר שהכפורת עם הכרובים היא "כסא הכבוד".

והנה הוא כמרכבה אשר ראה יחזקאל שאמר היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר ואדע כי כרובים המה (יחזקאל י כ), ולכך נקרא יושב הכרובים (ש"א ד ד), כי היו פורשי כנפים להורות שהם המרכבה נושאי הכבוד, וכמו שנאמר (דהי"א כח יח) ולתבנית המרכבה הכרובים זהב לפורשים וסוככים על ארון ברית ה', כאשר הזכרתי (בהקדמה לפרשת תרומה). ועל דעת רבותינו (חגיגה יג:) הם צורות אדם, מלשון ארמית שתאמר לעלם רביא. והחזיר בשם הזה הכ"ף שרש, כי כן השם, כנערים, להורות על עניינם: ואם תחשוב עוד למה היו פנים איש אל אחיו (פסוק כ) ולמה היו מקשה (פסוק יח), תוכל לדעת כי ראוי להם שיהיו פורשי כנפים למעלה, כי הם כסא עליון וסוככים על העדות שהיא מכתב אלהים (להלן לב טז). וזה טעם ולתבנית המרכבה, כי הכרובים שראה יחזקאל נושאים הכבוד תבנית לכרובים שהם כבוד ותפארת, והכרובים אשר במשכן ובמקדש תבנית להן, כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם (קהלת ה ז). וזה טעם ואדע (יחזקאל י כ), שראה באחד וידע באחד, ולפיכך אמר המה (שם). והמשכיל יבין

הרמב"ן מסיים את פירושו לפסוק זה במילים "והמשכיל יבין". במילים אחרות, פירושו מבוסס על הקבלה, ואין לו כוונה לפרט את הדברים מעבר למה שפירש, וגם אנו

בתחילת פרשת פקודי). 'עדות' פירושה חוק ותורה, ו'מועד' פירושו נבואה, וייעודים אלו מבוטאים באופן מיוחד דרך הארון והכפורת.

(ראוי לשים לב, שאף אחד מכיוונים אלו לא קשור להקרבת קרבנות, מה שיכול היה להיתפס כמטרה המרכזית של המשכן. המזבחות שמהווים את המרכיב המרכזי בעבודת ההקרבה, אינם מרכזיים כל כך בייעודים העולים משמותיו של המשכן.)

הכרובים:

את רוב התיאור של פרטי בנית הכפורת, מקדישה התורה לכרובים, ותיאור זה מכיל הקבלות ברורות לבניית המנורה (שמות כ"ה לא-לז):

"ועשית מנרת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה ירכה וקנה גביעה כפתריה ופרחיה ממנה יהיו. וששה קנים יצאים מצדיה שלשה קני מנרה מצדה האחד ושלשה קני מנרה מצדה השני...ועשית את-נרתיה שבעה והעלה את-נרתיה והאיר על-עבר פניה"

שני הכלים הללו עשויים זהב טהור, וכן עשויים מקשה אחת. כמו כן שני הכרובים יוצאים מצדי הכפורת עצמה, ופונים אחד כלפי לשני וכלפי הכפורת. ששת הקנים של המנורה יוצאים גם הם מתוך המנורה עצמה ופונים זה אל זה ("והאיר על-עבר פניה"). ונשאלת השאלה מהי משמעותם של פרטים אלו?

הרב ביק מציע להסביר שהדרישות ל'מקשה אחת' ולפניה אל המרכז והמקור, באות לבטא שקיימת אחדות, בתוך מה שבד"כ נתפס כאובייקט המורכב מחלקים שונים. אמנם קיומם של שני כרובים (או של שישה קנים) היוצאים מן המקור מעיד בדרך כלל על פיצול ועל ניגודים שונים, אך כרובי הכפורת- מאוחדים עם הכפורת עצמה ופונים כלפיה. התמונה הנוצרת כאן היא של מתח דינמי, שני הכרובים יוצאים מתוך 'קצות הכפורת' - עומדים בקצוות ולכן רחוקים אחד מהשני כמה שאפשר, אך עדיין פונים אחד אל השני ואל המקור הפיסי שלהם, ממנו הם יוצרו. כנפיהם פרושות, כאילו עומדים הם לעוף אל על, אך עדיין מחוברים הם לחלוטין, כגוף אחד, עם הכפורת. למעשה, הכרובים "סוככים" בכנפיהם, מכסים את הכפורת וע"כ כך מגינים עליה.

המחזה העולה מהתבוננות בכפורת הוא של שני גופים המתאמצים לעוף, כנפיהם כבר פרושות בשני כיוונים מנוגדים, אך יחד עם זאת מביעים הם אהבה זה כלפי זה (פונים אחד כלפי רעהו), ומאוחדים עם הכפורת עצמה. התנאי הבסיסי שמציבה התורה הוא שתיווצר יחידה אחת שלא ניתן לפרקה. פסוק י"ט מכיל בתוכו את המתח שבמבנה הכפורת: מחד, שני הקצוות – "כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה", ומאידך,

התורה – לוחות הברית. הבסיס המאפשר את שכינת ה' שבכסא הכבוד, הוא מצוות התורה.

לכן התורה חוזרת ושונה את הציווי שהלוחות יונחו בארון. בראשונה, נזכר הציווי כשעוסקת התורה בארון, ככלי עצמאי, כלי הקיבול של התורה והלכותיה. המשכן הוא המקום בו מונחים משפטי התורה וההלכות. בשנית נזכר הציווי, כשעוסקים בכפורת - מקום כיסאו של הקב"ה - שצריכה להיות מונחת על גבי ארון העדות. לפיכך חוזרת התורה ואומרת: "...ואל-הארץ תתן את-העדת אשר אתן אליך". הלוחות צריכות להיות בתוך הארון לא רק מצד נוכחותו של הארון במשכן, אלא גם מצד הצבתה של הכפורת שם.

על פי ההסבר לעיל מציע הרב ביק הבנה מחודשת במונח "לוחות העדות", והיא להבין את משמעות המושג 'עדות' מלשון 'עדים', ולא ע"פ הפרשנות הפשוטה של המושג, כ'חוק'. כשהלוחות נמצאים בתוך הארון הם משמשים כעדים על כך שהקב"ה, הנשגב והמרומם, פונה ממרומי הרקיע ליושבי הארץ. העובדה הבלתי נתפסת הזו דורשת עדות מתמדת, שתזכיר לנו, כפי שמתואר בפרשת יתרו, ש"אתם ראיתם כי מן השמים דיברתי עמכם". חשיבותם של הלוחות כעדות היסטורית וכהוכחה מטאפיסית על הקשר שבין הקב"ה והאדם, קובעת את מקומם במרכזו של המקום הקדוש ביותר, בתוך ארון העדות. מסיבה זו, הם גם מהווים את התשתית עליהם עומד כסא הכבוד.

הסבר נוסף להקבלה שיוצרת התורה בין הארון והכפורת, נותן הרב אלחנן סמט:

הארון הוא "ארון העדות" משום שבו נתונים "הלוחות שהם עדות וברית בין הקב"ה לישראל" (רשב"ם), והכפורת היא "מקום" ההתועדות בין ה' למשה לשם המשכה והשלמתה של ברית סיני. יסודה של הברית בין ה' לעמו הוא בזיקה ההדדית ביניהם: "מעתה הנה הם לו לעם והוא להם לא-לוהים... ראויים שיהיה בהם מקדש להשרות שכינתו ביניהם" (רמב"ן). במוקדה של ברית זו, היוצרת קישור וחיבור בין שני הצדדים כורתי הברית - ה' וישראל - נמצאת "העדות" - לוחות הברית המעידים על ברית סיני ועל תוכנה. התגלות ה' לעמו בקול גדול אשר לא יסף רשומה מעתה על לוחות האבן הכתובים במכתב א-לוהים החרות על הלוחות. כלומר הארון העדות כמכלול שלם הכולל את הכפורת נועד לבטא אותה זיקה הדדית של ברית בין ה' לעמו סביב "העדות" המצויה בלב אותו מכלול.

חלקו התחתון של הארון מציין את הצד האנושי בברית - את ישראל. ברית סיני החלה מנכונותם של ישראל להיכנס בברית ולקבל עליהם את מצוותיו של ה' (שמות י"ט, ה-ח). אף הארון כמבטא ברית זו, ראשית עשייתו

נלך בדרכו ולא נפרט יותר ממנו, ולו רק בגלל שאני עצמי לא מבין את כוונתו של הרמב"ן.

למרות זאת, אם נמשיך בכיוון הדברים שהרמב"ן כתב בפרושו, נוכל לפחות להתקדם קצת בהבנתנו. הרמב"ן כותב שהכנפיים היו פרושות למעלה כדי "להורות שהם המרכבה נושאי הכבוד". במונחים העולים מנבואת יחזקאל, פירוש הדבר הוא שהכנפיים הגיעו עד לשמים, לנקודה העליונה של כבוד הקב"ה. אלא, שהכרובים גם סוככים על הכפורת עצמה. זהו המתח שתיארתי למעלה. הכפורת מייצגת את הניגוד בין נצחיותו של הקב"ה, עליונותו מעל לכל, ומנגד, הקשר שהוא יוצר עם האדם הסופי. הטרנסצנדנטי מקושר לאדמה. זה שעולה מעלה ונעלה מעל לכל, מהווה מקשה אחת, בלתי ניתנת להפרדה, עם הכיסוי המוזהב של הארון - הקופסה אותה הכין האדם בכדי שתכיל את התורה שניתנה לו.

ברור, שאין כוונתם של הכרובים להביע שהקב"ה נמצא במקום כלשהוא. שלמה המלך, כשסיים את בניית המקדש, אמר: "כי האמנם ישב א-לוקים על-הארץ, הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כ-י הבית הזה אשר בניתי?" (מלכים א' ח', כז). ביהדות אנו מכירים את המושג 'כסא כבוד ה'". מושג זה מבטא את העובדה שהקב"ה, על אף עליונותו ונבדלותו, עדיין מקושר לארץ. השילוב הזה הוא רעיון פרדוקסאלי, המבטא את העומק של הטרנסצנדנטיות הא-לקית – וזהו בדיוק הרעיון של השילוב האחדותי בין הכפורת והכרובים. הנשגב המוחלט מכה שורשים באדמה.

כמובן, נדרשת זהירות גם בצד השני, שלא לחשוב שהנבדל והמקודש נעשה חלק מהעולם שלנו ממש. כפי שנלמד בפרשת כי תשא, זו היא הטעות שבבסיס חטא העגל. ביחס לכפורת, התורה קובעת במפורש שה' מדבר עם משה "מעל לכפורת, מבין שני הכרובים". הכרובים הם כיסאו של הקב"ה, לא הוא עצמו. הקב"ה הוא מעל לכפורת, בין שני הכרובים, בחלל בלתי מוגדר. אף על פי כן, יש לנו מקום אליו אנו יכולים לפנות. את זה מכנה התורה בשם 'מועד' – נקודה בה נוצר הקשר בין הטרנסצנדנטי לבין העולם הנברא.

"ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרובים אשר על-ארון העדות...". לפסוק זה יש, כאמור, משמעות נוספת. נקודת המפגש אינה רק מעל הכפורת, ולא רק מבין שני הכרובים, אלא גם מעל ארון העדות. כסא הכבוד ממוקם מעל לחוק, לתורה, המבוטאים בדמותם של הלוחות.

זוהי גם המשמעות של המתח שהצגנו לעיל, בין הכפורת ככלי עצמאי לבין התלות שלה בארון. הקב"ה יושב על כסא הכבוד שממוקם כאן בארץ. אך אם נשאל, מה מאפשר את נוכחותו של הקב"ה בארץ, התשובה היא

היא בחלקו התחתון, שתכליתו לשמש כלי קיבול ללוחות העדות - להתגלות ה' ולמצוותיו, המצויות במוקד הברית שבין ה' לעמו. "כי האדם עץ השדה" - הצד האנושי בברית מגולם ב"ארון עצי שטים", עצים שהיו נטועים בקרקע. אולם הברית עם ה' מאצילה על הצד האנושי מן ההוד הא-לוהי, ועל כן "וצפית אתו זהב טהור". הבדים הקבועים בארון (העשויים אף הם עצי שטים מצופים זהב), אשר "לא יסרו ממנו", מייצגים את נשיאתו המתמדת על כתפי האדם, המטה שכמו לעול הברית, ומבטא בדרך הנשיאה הזו את הערצתו ל"יושב הכרובים" המתגלה מביניהם אל האדם.

אם אמרנו כי חלקו התחתון של הארון מייצג את "ישראל" העם, כחטיבה אחת שהיא בת ברית לא-לוהים, מייצגים הבדים את האדם הקונקרטי מישראל, שבכל דור דבק בנשיאת הארון על כתפיו.

חלקו העליון של הארון - הכפורת - מציין את הצד הא-לוהי בברית. הכפורת משמשת כיסא סמלי לא-ל הבלתי נראה, ועל כן היא עשויה זהב טהור. "מעל הכפורת" נועד ה' אל משה, והתגלותו מלווה בשני הכרובים - "מבין שני הכרובים". הכרובים פורשי הכנפיים למעלה, מייצגים אפוא מלאכי מעלה המלווים תדיר את ה' המתגלה לאדם. כשם שתפקיד ארון עצי השטים הוא לשמש כלי **קיבול** ל"עדות" - ללוחות, כך תפקיד הכפורת הוא **לכסות ולהגן** על אותה "עדות" מלמעלה. העדות היא הקושרת את שני חלקי הארון - את שני צדדי הברית, את הצד האנושי ואת הצד הא-לוהי. וכשם שתפקידם של הכרובים-המלאכים תפקיד כפול הוא: ללוות את ההתגלות הא-לוהית הבאה מביניהם, ולסוכך בכנפיהם על הכפורת המכסה את העדות (פסוק כ), כך אף תפקידם של נושאי הארון על כתפיהם באמצעות הבדים (המצויים מתחת לכנפי הכרובים הפרושות) הוא כפול: ללוות את התגלות ה' היוצא לפני עמו בעת נשיאת הארון, ולשאת בעול העדות המצויה בתוך הארון הנישא על כתפיהם. וכשם שהכרובים הם חלק בלתי-נפרד מן הכפורת, כך הבדים הם חלק בלתי-נפרד מן הארון שתחתיה.

אלא שבכל זאת קיים הבדל ביניהם: הכרובים עשויים מקשה אחת עם הכפורת "מן הכפרת תעשו את הכרובים" - הפרדתם ממנה בלתי-אפשרית. אולם הבדים מושחלים בטבעות הארון, והם חפצים בפני עצמם שאינם מחוברים חיבור אורגני לארון. מבחינה טכנית ניתן להפרידם ממנו. היצמדותם לארון היא מכוח מצוות לא-תעשה - "לא יסרו ממנו". לפנינו תמצית ההבדל שבין המלאכים אשר "רגליהם רגל ישרה" (יחזקאל א', ז) ואינם בעלי בחירה, לבין האדם שדבקו בו' ובעול בריתו ומצוותיו היא מצווה עליו, וקיומה תלוי בבחירתו.